

Konec utopije

Kot je znano, je to, poprej nepojmljivo razliko med epohami v sociološkem polju med prvimi razložil Ulrich Beck, ki je sam tudi postavil in do ravni pojma razvil termin družbe tveganja. Ta razlika, ki pomeni splošno prestrukturiranje razmerij, ki sestavljajo skupnost, je (ne samo po Becku) posledica procesov modernizacije, ki koreninijo v kapitalizmu kot predvsem ekonomskem sistemu, ta pa kot poglavitno determinanto družbe uveljavlja mehanizem trga. Kljub temu da je tržni mehanizem ključen, pa genealogije družbe tveganja ni mogoče misliti brez vrste drugih konstitutivnih determinant, ki se križajo v območju političnih sistemov demokracije. Kapitalizem in demokracija kot komponenti v procesu modernizacije seveda nista statični kategoriji in potemtakem botrujeta bodisi evolutivnim bodisi skokovitim družbenim spremembam ali prestrukturiranjem družbe. Zlasti prestrukturiranje družbe v obdobju vrhunca in zatona »klasičnega« tipa industrijske družbe pomeni prerazporeditev družbenih akterjev in hkrati podlago za afirmacijo povsem novih agensov v (družbeni) realnosti. Seveda ne gre za to, da »družba tveganja« v nasprotju z razredno družbo ne pozna več socialnih razredov, da v bogatejših družbah ni velikih delitev na bogate in revne itn. Če povzamemo v nekoliko poenostavljeni obliki Beckovo opisovanje transformacije same realnosti, ki se dogodi v prestopu iz razredne družbe v družbo tveganja, lahko rečemo, da je bila diahrona komponenta njenega nastanka iz konteksta razredne družbe v tako imenovanih razvitih deželah prav družba blaginje, ki jo je kajpak uokvirjala intervencionistična država. Relativni uspeh družbe blaginje je spremenil sam pomen razrednih razlik in prečkal tudi poprej nepremagljiva nasprotja med političnimi subjekti. Indikacija učinka teh procesov je npr. diskurz vrednot, ki v sociološkem kontekstu pomenijo, če nič drugega, pripoznanje tiste družboslovne refleksivnosti, po kateri je konec pretenzije, da sociolog samo opisuje neko dano »od zunaj opisljivo« družbeno realnost. Zdaj je namreč razvidno, da je tudi sam udeležen pri njenem konstruiranju. Drugo vprašanje pa je seveda, koliko je njegova v vsakem primeru diskurzivna udeležba bodisi z empiričnimi raziskavami bodisi s teoretskimi esaji ipd. določujoča za, denimo, upravljanje in politično odločanje.

Ulrich Beck v svoji omenjeni epohalno pomembni knjigi opredeljuje razliko med razredno družbo in družbo tveganja z množice zornih kotov.¹ Četudi bi lahko nekaterim njegovim distinkcijam ugovarjali, je dejstvo, da

¹ Beckovo besedilo se razvija v cirkularnem diskurzu v dobri tradiciji nemške teorije s koreninami v nemški klasični filozofiji, v okviru katere je krožno argumentacijo do vrhunca razvil oče dialektike Hegel.